

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työsopimuslain 1 luvun 1 §:n ja merityösopimuslain 13 luvun 15 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työsopimuslain 1 luvun 1 §:n ja merityösopimuslain 13 luvun 15 §:n muuttamisesta (HE 215/2022 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Elli Nieminen, työ- ja elinkeinoministeriö
- lakimies Paula Ilveskivi, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- johtaja Minna Ahtiainen, STTK ry
- johtava asiantuntija Miia Kannisto, Akava ry
- asiantuntija Suvi Lahti-Leeve, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- asiantuntija Atte Rytönen-Sandberg, Suomen Yrittäjät ry
- professori (emeritus) Niklas Bruun
- professori Ulla Liukkunen

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi työsopimuslakia ja merityösopimuslakia.

Esityksen mukaan työsopimuslain soveltamisalasäännöstä muutettaisiin siten, että siihen lisättäisiin kokonaisharkinnan tekemistä koskeva säännös koskemaan tilanteita, joissa laissa säädettyjen työsuhteen tunnusmerkkien arvioimisen jälkeen työntekoa koskevan oikeussuhteen luonne jää edelleen epäselväksi tai tulkinnanvaraiseksi. Oikeussuhteen luonnetta koskevassa kokonaisharkinnassa huomioon olisi otettava työn tekemistä koskevat ehdot, olosuhteet, joissa työtä tehdään, osapuolten tarkoitus työntekosuhteen oikeudellisesta luonteesta sekä muut osapuolten tosiasialliseen asemaan oikeussuhteessa vaikuttavat seikat.

Esityksen tavoitteena on täsmentää ja selkeyttää työsuhteen käsitteen määrittelyä tulkinnanvaraisissa ja epäselvissä tilanteissa, erityisesti työsuhteessa ja yrittäjänä tehtävän työn välisessä rajanvedossa. Tavoitteena on helpottaa lain soveltajia ratkaisemaan työntekosuhteen oikeudellinen

Valiokunnan mietintö TyVM 24/2022 vp

luonne tilanteissa, joissa työnsuorittajan asemaan liittyy tulkintaa edellyttäviä kysymyksiä. Esiitys liittyy pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman toteuttamiseen.

Lisäksi merityösopimuslain nähtävänäpitoa koskevaan säännökseen tehtäisiin teknisluonteinen virheen korjaus.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan ensin mainitun lain osalta 1.7.2023 ja viimeksi mainitun osalta mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työsopimuslakia ja merityösopimuslakia. Esiitys liittyy pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman toteuttamiseen. Se on valmisteltu kolmikantaisesti työllisyyden edistämisen ministerityöryhmän alaisuudessa toimivassa sääntelytyöryhmässä, jossa olivat edustettuina kaikki työmarkkinakeskusjärjestöt.

Työsopimuslain 1 luvun 1 §:ssä säädetään lain soveltamisalasta. Työsopimuslain 1 §:n mukaan lakia sovelletaan sopimukseen (*työsopimus*), jolla työntekijä tai työntekijät yhdessä työkontana sitoutuvat henkilökohtaisesti tekemään työtä työnantajan lukuun tämän johdon ja valvonnan alaisena palkkaa tai muuta vastiketta vastaan.

Esityksessä soveltamissäännöstä ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että siihen lisätään säännös, jonka mukaan epäselvissä ja tulkinnanvaraisissa tilanteissa työntekosuhteen oikeudellista luonnetta on arvioitava kokonaisharkintaa käyttäen. Kokonaisharkinnassa on otettava huomioon työn tekemistä koskevat ehdot, olosuhteet, joissa työtä tehdään, osapuolten tarkoitus työntekosuhteen oikeudellisesta luonteesta sekä muut osapuolten tosiasialliseen asemaan oikeussuhteessa vaikuttavat seikat.

Soveltamisalasäännöksessä määritelty työsojimus ja siihen perustettu työsuhteen käsite on pysynyt pääpiirteissään samankaltaisena jo noin sadan vuoden ajan. Nyt ehdotettu muutos on katsottu tarpeelliseksi työn teettämisen ja tekemisen tavoissa tapahtuneen voimakkaan muutoksen vuoksi. Työn teettämisen uusien muotojen, kuten erilaisten yrittäjämäisten työntekotapojen taustalla on paitsi digitalisaation myötä syntynyt tapa tehdä tai teettää työtä esimerkiksi jakamis- ja alustataloudessa, myös se, että joissakin tapauksissa työtä pyritään teettämään muutoin kuin työsojimusjärjestelmään perustuen tarkoituksena välttää työsuhteeseen kuuluvat työnantajavelvoitteet tai pyrkimällä siirtämään ne työntekijöiden kustannettavaksi. Ehdotetulla muutoksella ei ole tarkoitus muuttaa yrittäjyyden ja työsuhteen välistä rajaa eikä vakiintuneiden työsuhteen tunnusmerkkien sisältöä.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin, että työsojimuslain 1 luvun 1 §:n täsmenämisen lisäksi on tarpeen kehittää myös nopeita ja edullisia oikeusturvakeinoja työntekoa koskevan suhteen oikeudellisen luonteen vahvistamiseksi. Saadun selvityksen mukaan ministeriössä on aloitettu selvitystyö vaihtoehtoisista keinoista, joilla voitaisiin matalalla kynnyksellä selvittää, tehdäänkö työtä työsuhteessa vai yrittäjänä. Valiokunta kiirehtii matalan kynnyksen oikeussuojakeinon kehittämistä.

Valiokunnan mietintö TyVM 24/2022 vp

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

2. Laki merityösopimuslain 13 luvun 15 §:n muuttamisesta

15 §. Nähtävänäpito. Pykälään ehdotetaan teknisen virheen vuoksi palautettavaksi 2 ja 3 momentti aiemmin voimassa olleessa muodossaan. Pykälän 2 momentissa merityötä koskevasta yleissopimuksesta käytetään sopimuksen nimen lisäksi muotoa ”merityöyleissopimus”. Valiokunta ehdottaa teknisenä korjauksena 2 momenttia muutettavaksi siten, että merityötä koskeva yleissopimus kirjoitetaan momentissa yhdenmukaisesti muodossa ”merityöyleissopimus”.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 215/2022 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 215/2022 vp sisältyvän 2. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotus)

Valiokunnan muutosehdotus

1.

Laki

työsopimuslain 1 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työsuopimuslain (55/2001) 1 luvun 1 §:n 1 momentti seuraavasti:

Valiokunnan mietintö TyVM 24/2022 vp

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan sopimukseen (*työsopimus*), jolla työntekijä tai työntekijät yhdessä työkuntana sitoutuvat henkilökohtaisesti tekemään työtä työnantajan lukuun tämän johdon ja valvonnan alaisena palkkaa tai muuta vastiketta vastaan. Tulkinnanvaraisissa tilanteissa työsuhteen olemassaolo arvioidaan kokonaisharkinnalla ottamalla huomioon työn tekemisen ehdot, olosuhteet, joissa työtä tehdään, osapuolten tarkoitus oikeussuhteen luonteesta sekä muut osapuolten tosiasialliseen asemaan oikeussuhteessa vaikuttavat seikat.

— — — — —

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

2.

Laki

merityösopimuslain 13 luvun 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään merityösopimuslain (756/2011) 13 luvun 15 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 745/2022, uusi 2 ja 3 momentti, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö TyVM 24/2022 vp

13 luku

Erinäiset säännökset

15 §

Nähtävänäpito

Aluksella on pidettävä voimassa oleva merityöyleissopimuksen mukainen merityösertifikaatti, merityöehtojen noudattamista koskeva ilmoitus ja merityöyleissopimuksen ~~merityötä koskevan yleissopimuksen~~ liitteiden A2-I ja A4-I mukainen todistus 13 a §:n, 17 §:n 2 momentin ja 17 a §:n 2 momentin mukaisesta vakuutuksesta tai muusta rahavakuudesta työntekijöiden nähtävinä.

Ulkomaanliikenteessä toimivissa aluksissa asiakirjojen on oltava nähtävillä myös englanninkielisinä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

Helsingissä 2.2.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Aino-Kaisa Pekonen vas
varapuheenjohtaja Katja Taimela sd
jäsen Kim Berg sd
jäsen Bella Forsgrén vihr
jäsen Tuomas Kettunen kesk
jäsen Rami Lehto ps
jäsen Markus Lohi kesk
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Jukka Mäkynen ps
jäsen Anders Norrback r
jäsen Ilmari Nurminen sd
jäsen Arto Satonen kok
jäsen Ruut Sjöblom kok
jäsen Riikka Slunga-Poutsalo ps
jäsen Sofia Virta vihr
varajäsen Terhi Koulumies kok
varajäsen Paula Werning sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marjaana Kinnunen